

STANOWISKO RADY OCHRONY PRACY

w sprawie legalności zatrudnienia oraz ochrony praw pracowniczych cudzoziemców, w tym w szczególności obywateli Ukrainy, w świetle kontroli Państwowej Inspekcji Pracy

Rada Ochrony Pracy na posiedzeniu 4 lipca 2016 r. zapoznała się z informacją Państwowej Inspekcji Pracy na temat legalności zatrudnienia oraz ochrony praw pracowniczych cudzoziemców, w tym w szczególności obywateli Ukrainy.

Z przedłożonego sprawozdania PIP wynika, iż w 2015 r. inspektorzy pracy przeprowadzili blisko 3 tys. kontroli legalności zatrudnienia i wykonywania pracy przez cudzoziemców. W kontrolowanych podmiotach wykonywała pracę blisko 25 tys. cudzoziemców ze 129 państw. Prawie ¾ wszystkich cudzoziemców objętych kontrolą stanowili obywatele Ukrainy. Cudzoziemcy najczęściej byli zatrudniani w sekcjach gospodarki takich jak przetwórstwo przemysłowe, usługi administrowania (np. utrzymanie porządku w budynkach i zagospodarowanie terenów zieleni), transport i gospodarka magazynowa oraz budownictwo. Inspektorzy ujawnili nielegalne zatrudnienie i wykonywanie pracy przez 1122 cudzoziemców. Największą grupę nielegalnie zatrudnionych cudzoziemców stanowili – jak w poprzednich latach – obywatele Ukrainy (989 osób). Naruszenia przepisów w zakresie legalności wykonywania pracy i przestrzegania obowiązków podmiotu powierzającego wykonywanie pracy cudzoziemców wykazała co trzecia kontrola. Analogicznie, jak w poprzednich latach, ujawniając nielegalne wykonywanie pracy przez cudzoziemców z państw trzecich, inspektorzy pracy najczęściej stwierdzali brak wymaganego zezwolenia na pracę, który dotyczył 83% nielegalnie pracujących cudzoziemców.

Oprócz problematyki legalności zatrudnienia i wykonywania pracy przez cudzoziemców Państwowa Inspekcja Pracy badała również ochronę przestrzegania praw pracowniczych obcokrajowców. W latach 2010-2015 nieprawidłowości w zakresie prawnej ochrony pracy obcokrajowców stwierdzono łącznie wobec ok. 6 tys. cudzoziemców. Natomiast nieprzestrzeganie przez podmiot zatrudniający przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczyło ponad 8,4 tys. cudzoziemców.

Rada uważa, że skala nielegalnego zatrudnienia cudzoziemców – podobnie zresztą, jak obywateli polskich – może być wyższa niż wskazują wyniki kontroli Państwowej Inspekcji Pracy. Bowiem w ubiegłym roku, podobnie jak w latach poprzednich inspektorzy pracy byli zobowiązani do powiadamiania pracodawców o terminie przeprowadzenia kontroli legalności zatrudnienia. Zatem tym większe słowa uznania należą się inspektorom za ich determinację w ujawnianiu patologii nielegalnej pracy w niesprzyjającym otoczeniu prawnym. Państwowa Inspekcja Pracy krytycznie ocenia obowiązujące przepisy o zatrudnianiu cudzoziemców na podstawie oświadczeń rejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Stwierdza, że generują one nadużycia zarówno ze strony cudzoziemców (niezgłaszanie się do pracy w firmach, które wydały oświadczenie), jak i podmiotów, które mają ich zatrudniać (wystawianie fikcyjnych oświadczeń).

Rada Ochrony Pracy podzielając tę opinię, popiera zgłaszane od lat przez Państwową Inspekcję Pracy wnioski dotyczące:

- dostępu PIP i Straży Granicznej do prowadzonego w formie elektronicznej (na szczeblu centralnym) rejestru wystawionych i zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy oświadczeń o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcom oraz rejestru cudzoziemców, którzy podjęli pracę na podstawie oświadczenia,
- nadania rangi ustawowej przepisom regulującym kwestię zatrudnienia cudzoziemców na podstawie oświadczeń,
- wprowadzenia przepisów zobowiązujących cudzoziemca lub podmiot zatrudniający taką osobę na podstawie oświadczenia do poinformowania odpowiednich organów o podjęciu pracy lub, że zatrudnienie cudzoziemca w danym podmiocie nie doszło do skutku.

Rada z satysfakcją przyjmuje uwzględnienie wniosków PIP w procedowanym obecnie projekcie nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w tym podwyższenia kar za nielegalne zatrudnianie cudzoziemców do 30 tys. zł.

Rada uważa, że wprowadzenie proponowanych regulacji w życie zwiększy możliwości oddziaływania Państwowej Inspekcji Pracy, co wpłynie na skuteczność kontroli i ograniczenie zjawiska nielegalnego zatrudnienia cudzoziemców.

Nielegalne zatrudnienie, nie tylko cudzoziemców, staje się obecnie jednym ze strategicznych problemów, do których rozwiązania potrzebne są zmiany prawne.

Rada wyraża przekonanie, iż:

- zatrudnianie na umowę o dzieło w zdecydowanej większości przypadków nie ma uzasadnienia ze względu na formę i warunki wykonywania pracy, a służy jedynie obejściu obowiązujących przepisów. Nie bez znaczenia są także straty dla budżetu państwa z tytułu nieodprowadzonych składek. Pracownicy cudzoziemscy powinni być zatrudniani na umowę o pracę lub umowy cywilnoprawne, których zawarcie łączy się z objęciem ubezpieczeniem społecznym i zdrowotnym,
- należy wprowadzić szkolenia dla cudzoziemców zatrudnianych w naszym kraju, mające na celu zapoznanie ich z prawami pracownika, przepisami bhp i zagrożeniami na danym stanowisku pracy,
- należy organizacyjnie i finansowo wzmocnić urzędy pracy oraz służby kontroli legalności zatrudnienia w Państwowej Inspekcji Pracy,
- należy dokonać przeglądu prawa w tym zakresie pod kątem uszczelnienia przepisów, wyeliminowania możliwości ich obchodzenia oraz likwidacji przepisów generujących zjawiska patologiczne,
- należy prowadzić szeroko zakrojoną kampanię społeczną i działania edukacyjne promujące legalne zatrudnienie cudzoziemców i obywateli polskich.

Rada z zadowoleniem przyjmuje propozycje zmian w przepisach o pracy tymczasowej, zwłaszcza określenie maksymalnego okresu wykonywania pracy tymczasowej przez pracownika tymczasowego na rzecz danego pracodawcy, niezależnie od tego, czy on jest kierowany przez jedną czy kilka agencji, na maksymalnie 18 miesięcy w okresie kolejnych 36 miesięcy. Uważamy, że proponowane rozwiązanie może skutecznie wyeliminować zjawisko „pączkowania” agencji pracy tymczasowej oraz proceder „wypożyczania i obrotu” pracownikami na rynku pracy. Rada z satysfakcją odnotowuje również inne zmiany w tych przepisach służące przeciwdziałaniu nadużyciom i mających na celu poprawę warunków zatrudnienia pracowników tymczasowych, którymi również mogą być cudzoziemcy.

Zdaniem Rady, należy też wzmocnić egzekucję obowiązującego prawa. Jego naruszanie musi przestać być opłacalne. Dlatego też należy poważnie rozważyć kwestię zwiększenia sankcji za naruszenia prawa pracy. Jeżeli porównać sankcje stosowane w naszym kraju, z obowiązującymi w Unii Europejskiej, to nasuwa się stwierdzenie, iż w Polsce można łamać prawo, ewentualne sankcje są tak znikome, że sprawca naruszeń nie odczuwa ich skutków.

Nielegalne zatrudnienie prowadzi do dumpingu i nieuczciwej konkurencji, które uderzają w podstawy gospodarki wolnorynkowej i dezorganizują rynek pracy. Zatem konieczne jest podjęcie działań w celu ich maksymalnej marginalizacji. Jest to zadanie parlamentu, strony społecznej, Rady Dialogu Społecznego, administracji rządowej i samorządowej, organizacji pozarządowych. Jest to również misja Rady Ochrony Pracy – troska o człowieka w środowisku pracy, każdego człowieka – bez względu na narodowość – zatrudnionego w naszym kraju, któremu należy zapewnić godne warunki pracy i wynagrodzenia za pracę. Innymi słowy – zadanie nas wszystkich. Nie możemy zejść z tej drogi, jeżeli chcemy być państwem demokratycznym przestrzegającym zasad praworządności w stosunkach pracy.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Ochrony Pracy

/-/ Poseł Janusz Śniadek

Warszawa, 30 sierpnia 2016 r.